

Nr 316.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen med förslag till förordning om ändrad lydelse av 6, 9, 11, 18, 19, 20, 25 och 30 §§ i förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning av socker; given Stockholms slott den 16 april 1917.

Under återopande av härvid fogade utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen antaga bifogade förslag till förordning om ändrad lydelse av 6, 9, 11, 18, 19, 20, 25 och 30 §§ i förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning av socker.

De till ärendet hörande handlingar skola riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Conrad Carleson.

Förslag

till

**förordning om ändrad lydelse av 6, 9, 11, 18, 19, 20, 25 och 30 §§ i
förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning av socker.**

Härigenom förordnas, att 6, 9, 11, 18, 19, 20, 25 och 30 §§ i förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning av socker skola erhålla följande ändrade lydelse:

6 §.

Har socker, som utlämnats till fritt bruk, blivit så skadat, att tillverkaren önskar omarbета detsamma, må under den kontroll, som kontrollstyrelsen föreskriver, sockret för omarbetning åter införas i den fabrik, varifrån det utförts, och socker till lika mängd och av samma slag utan erläggande av ytterligare skatt från densamma utlämnas till fritt bruk. Sockrets mängd och slag bestämmas av den vid fabriken anställde förste kontrollören eller, i tvistigt fall, på tillverkarens bekostnad genom sakkunnige, som nämnda styrelse tillkallar.

9 §.

Tillverkningsår räknas från och med den 1 augusti till och med den 31 juli.

11 §.

1. Vid råsockerfabrik skall fabriksbyggnaden ligga fritt, utan samband med andra byggnader, och må icke, med undantag för kontorslokal, innehålla andra lägenheter än dem, som äro behöfliga för sockertillverkningen, med mindre Kungl. Maj:t därtill lämnar tillstånd. De

lägenheter, i vilka råsockrets centrifugering och uppvägning försiggå, skola bilda en särskild avdelning av byggnaden (*sockerhuset*), så att de, om så erfordras, må kunna avstängas från övriga delar av densamma.

2. Mellan sockerhuset och den övriga delen av fabriken må endast finnas en genomgång, där ej Kungl. Maj:t på grund av särskilda förhållanden medgiver anordnandet av ytterligare högst två genomgångar. Vid en genomgång skall för de vid fabriken anställda kontrollörer finnas vaktrum med åt genomgången vettande fönster. Om magasin för sockers uppläggande gränsar till sockerhuset, må genomgång finnas även till magasinet.

3. Fönstren — — — — — föreskrives.

18 §.

1. Då fabrik skall sättas i gång eller vid början av ett tillverkningsår fortfarande vara i verksamhet, åligger det tillverkaren att, minst tio dagar förrän rörelsen må börja, till Kungl. Maj:ts befallningshavande ingiva skriftlig *driftsanmälan* med uppgift om

a) dagen, då han ämnar börja rörelsen,
b) huruvida arbetet skall fortgå dag och natt eller endast om dagen,

c) antalet ingångar, som i allmänhet skola hållas öppna,
d) huruvida socker skall förvaras utom fabriksområdet, samt
e) ombud, som i tillverkarens frånvaro skall företräda honom inför kontrolltjänstemännen,

varjämte, därest fabriken ej står under kontroll, då anmälan göres, vid densamma skall fogas intyg av förste kontrollör, att anordningarna vid fabriken icke strida mot denna förordnings eller ordningsstadgans föreskrifter.

2. Finnes — — — — — tillståndsbevis.

3. Vill — — — — — befallningshavande.

4. Driftsanmälan — — — — — kontroll- och justeringsstyrelsen.

19 §.

Vid råsockerfabrik, som ej är förenad med raffinaderi, (*fristående råsockerfabrik*) skall inom en vecka efter det centrifugering av socker upphört allt socker vara inlagt på magasin under kronans lås; och skall tillverkaren därefter ofördröjligen hos förste kontrollören göra anmälan om arbetets avslutande (*slutanmälan*).

Vid raffinaderi och med raffinaderi förenad råsockerfabrik göres slutanmälan, när allt skattepliktigt socker utlämnats från fabriken.

Förste kontrollören åligger att lämna tillverkaren bevis om gjord anmälan ävensom att, så fort ske kan, därom underrätta Kungl. Maj:ts befallningshavande samt kontrollstyrelsen.

Vill tillverkaren, sedan slutanmälan blivit gjord, under tillverkningsåret åter upptaga rörelsen i fabriken, göra ny anmälan på sätt i 18 § är stagat. Finnes ej hinder för rörelsens utövande, meddele Kungl. Maj:ts befallningshavande nytt tillståndsbevis.

20 §.

1. Om i annan fabrik än sådan, som omförmäles i 14 §, centrifugering av socker ej företages inom sex helgfria dygn efter den i driftsanmälan uppgivna tiden, åligger det tillverkaren att för hela den tid, varunder arbete icke ägt rum, till Kungl. Maj:ts befallningshavande inbetala det förste kontrollör och övriga kontrollörer vid fabriken tillkommande arvode, vid äventyr, om betalning ej sker, att Kungl. Maj:ts befallningshavande låter hos honom utmäta detsamma. Beror uppskov på olyckshändelse eller annan omständighet, varöver tillverkaren ej kunnat råda, må kontrollstyrelsen kunna på ansökning medgiva befrielse från skyldighet, som stadgas i detta mom.

2. Har under den del av året, arbete i fabriken enligt anmälan fortgått, icke vid fabriken tillverkats i medeltal femtusen kilogram socker för varje helgfritt dygn, åligger det likaledes tillverkaren att till Kungl. Maj:ts befallningshavande inbetala hela det förste kontrollör och övriga kontrollörer vid fabriken tillkommande arvode, vid äventyr, om betalning ej sker, att Kungl. Maj:ts befallningshavande låter hos honom utmäta detsamma.

25 §.

1. Överinseendet — — — — kontroll- och justeringsstyrelsen.
2. Enligt — — — — tillsyningsmän.
3. Förste — — — — befallningshavande.
4. Dagarvode utgår av statsmedel under tjänstetiden till förste kontrollör med tolv och till annan kontrollör med åtta kronor, dock att, där annan kontrollör än förste kontrollör under kalendermånad eller del därav tjänstgjort längre tid än i medeltal åtta timmar om dagen, särskild ersättning för överskjutande antal timmar utgår med en krona

för timme. Förste kontrollör erhåller dessutom, om resa förekommer, reseersättning med femton kronor för varje gång, han inträder i tjänstgöring eller från en till annan fabrik förflyttas. Förordnas förste kontrollör att verkställa förrättning under tid, då han ej är inkallad till tjänstgöring, erhåller han dels dagarvode med tolv kronor, dels ock reseersättning enligt fjärde klassen i gällande resereglemente.

5. Är fabrik belägen utom stad, köping eller municipalsamhälle, vare tillverkaren pliktig att på anmodan av Kungl. Maj:ts befallningshavande åt envar av den vid fabriken anställda kontrollpersonal till pris av en krona om dagen upplåta ett eldat, städat samt med nödiga möbler och sängkläder försett boningsrum, beläget i fabriken närhet. Oavsett fabriken belägenhet vare tillverkare ock skyldig att, på anmodan av Kungl. Maj:ts befallningshavande, åt envar av kontrollpersonalen, som sådant önskar, anskaffa lämplig kost mot en ersättning av en krona femtio öre om dagen. De i detta mom. omförmälda ersättningsbelopp avdragas från det vederbörande tillkommande arvode och tillhandahållas tillverkaren genom Kungl. Maj:ts befallningshavande.

6. Då, enligt vad i 19 § sägs, slutanmälan blivit gjord, skola förste kontrollör och kontrollörer återkallas. Vid fristående råsockerfabrik skall tillsynen överlämnas åt en av Kungl. Maj:ts befallningshavande utsedd tillsyningsman, vilken i arvode av statsmedel erhåller tio kronor för varje dag, hans verksamhet vid fabriken påkallats. Påkallas tillsyningsmannens åtgärd för uttagning av socker under tillverkningsåret mer än sextio särskilda dagar, skall ersättningen för de överskjutande dagarna gäldas av tillverkaren. När tillsyningsmannens åtgärd påkallas för uttagning av socker i mindre mängd än 5,000 kilogram eller för annat ändamål än antingen uttagning av socker eller verkställande av sådan inventering, som i 30 § sägs, skall ersättningen härför likaledes gäldas av tillverkaren.

30 §.

Inventering eller uppvägning av allt i fabrik eller magasin befintligt socker skall årligen den 31 juli samt eljest, när kontrollstyrelsen därom förordnar, verkställas i närvaro av förste kontrollör eller, där sådan icke är i tjänstgöring, tillsyningsman.

Befinnes vid inventering, att lagerbehållningen är större eller mindre än kontrollhandlingarna utvisa, men skillnaden icke överstiger i fråga om raffinerat socker 0.2 procent eller i fråga om råsocker 0.5 procent,

må vederbörande kontrolltjänsteman påföra tillverkningskontot respektive från detsamma avföra ett mot överskottet eller bristen svarande belopp. Är överskottet eller bristen större, än nu är sagt, göra vederbörande kontrolltjänsteman därom ofördröjligen anmälan till kontrollstyrelsen, som äger vidtaga erforderliga åtgärder.

Denna förordning träder i kraft den 1 augusti 1917.

Nu löpande tillverkningsår skall upphöra med den 31 juli 1917.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16
april 1917.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern SWARTZ,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LINDMAN,
Statsråden: VON SYDOW,
STENBERG,
FALK,
HAMMARSTRÖM,
MÄRTEN ERICSSON,
ÅKERMAN,
CARLESON,
HANS ERICSSON,
DAHLBERG.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Carleson anförde här-
efter:

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 2 december 1915 framhöll kon-
trollstyrelsen, att en del bestämmelser i förordningen den 11 oktober
1907 angående beskattning av socker befunnits svåra att tillämpa och
att erfarenheten visat, att beträffande såväl omförmälda förordning som
ordningsstadgan rörande sockerbeskattningen den 23 juli 1908 tilläggs-
bestämmelser och förtydliganden i vissa hänseenden vore önskvärda.
Styrelsen, som ansåg en revision av ifrågavarande författningar vara av
behovet påkallad, hemställde därför om bemyndigande att för ändamålet
tillkalla sakkunniga personer. Enligt beslut den 10 december 1915
bemyndigade Kungl. Maj:t kontrollstyrelsen att såsom sakkunniga till-

kalla två personer för att inom styrelsen deltaga i utarbetande av förslag till ändringar uti oförmälda båda författningar.

I anledning härav tillkallades av kontrollstyrelsen såsom sakkunniga disponenten vid sockerfabriken i Arlöv A. Fritsch och förste kontrollören vid sockerfabriken i Ystad C. A. Hammarlund.

Sedan de sakkunniga, i vilkas arbete överingenjören K. Arnell deltagit såsom representant för kontrollstyrelsen, slutfört sitt uppdrag, överlämnade de till kontrollstyrelsen, bland annat, förslag till vissa ändringar i förordningen angående beskattning av socker samt förslag till vissa ändringar i och tillägg till ordningsstadgan rörande sockerbeskattningen ävensom motiv till dessa förslag.

Kontrollstyrelsen.

Med skrivelse den 21 oktober 1916 har kontrollstyrelsen, som ansett, att frågan om ändringar i ordningsstadgan icke borde upptagas till vidare behandling, förr än spörsmålet angående en revision av 1907 års förordning blivit bragt till en slutlig lösning, och som för den skull tills vidare tagit allenast sistnämnda spörsmål i övervägande, överlämnat ett förslag till ändrad lydelse av 6 och 9 §§, 11 § 1 och 2 mom., 18 § 1 mom., 19 och 20 §§, 25 § 4, 5 och 6 mom. samt 30 § i förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning av socker. Nämnda förslag har utarbetats på grundval av de sakkunnigas förslag i ämnet, vilket förslag styrelsen funnit sig kunna i huvudsak biträda men dock velat underkasta vissa modifikationer.

Kontrollstyrelsen anför i sin berörda skrivelse följande:

»Då styrelsen nu går att närmare redogöra för och motivera föreliggande förslag, kan styrelsen i sådant avseende beträffande stora delar av detsamma inskränka sig till att återgiva de sakkunnigas uttalanden angående motsvarande punkter i det av dem uppgjorda förslaget. I de fall, då styrelsens förslag avviker från de sakkunnigas, är detta särskilt angivet.

6 §.

I fråga om den föreslagna ändringen i 6 § hava de sakkunniga anfört följande:

»Till undvikande av dubbelbeskattning beträffande till fritt bruk utlämnat socker, som tillverkare återtagit för omarbetning, medges i förevarande paragraf, att skadat socker får under viss kontroll återinföras i den fabrik, varifrån det utlämnats, och att därvid annat socker till lika mängd och av samma slag utan erläggande av skatt i stället må från fabriken utlämnas till fritt bruk. Sådant återinförande medges dock endast, om sockret skadats, innan köparen mottagit det. Denna begränsning har medfört, att paragrafen hittills jämförelsevis sällan kunnat komma till praktisk tillämpning. Det är ju nämligen uppenbart, att, om ett parti socker skadas under transporten mellan fabriken och köparen, skadan i kanske de flesta fall icke upptäcks eller kan upptäckas, förrän sockret redan kommit köparen tillhanda och blivit av honom undersökt.

Då vid återinförandet i fabriken socker till lika mängd och av samma slag skall i stället utlämnas till fritt bruk samt det skadade sockrets mängd och slag skall bestämmas av förste kontrollören, saknar det ju ur beskattningssynpunkt all betydelse, i vems hand sockret befunnit sig före återtagandet. Enär icke heller ur någon annan synpunkt torde kunna påvisas något skäl för bibehållandet av ifrågasvarande begränsning i tillverkares rätt att återtaga skadat socker, har föreslagits, att orden 'innan köparen mottagit det' måtte utgå. Någon dylik begränsning återfinnes icke heller bland de stadganden i den tyska lagen, som svara mot nu ifrågasvarande paragraf.

Beträffande frågan om en sådan ändring i tiden för tillverkningsåret, som återfinnes i förslaget 9 §, hava de sakkunniga framhållit, att medan vid förordningens tillkomst någon enhetlighet angående tiden för räkenskapsåret icke förefunnits de olika sockerfabrikerna emellan, numera, efter den stora sammanslutningen år 1907, alla räkenskaper fördes för tiden från och med den 1 augusti till och med den 31 juli samt att det vid sådant förhållande vore lämpligt att tillverkningsåret räknades för samma tid.

9 §.

Till stöd för den föreslagna ändringen i 11 § 1 mom. har av de sakkunniga åberopats, att då i vissa fall några olägenheter icke skulle följa av ett medgivande, att någon mindre del av fabriksbyggnad, vilken del varken vore behövlig för socker-tillverkningen eller användes till kontorslokal, finge disponeras för annat ändamål, t. ex. såsom bostadslägenhet, men å andra sidan 1 mom. av förevarande paragraf i dess nuvarande lydelse innehölle ett absolut förbud häremot, det vore önskvärt, att på sätt, som föreslagits, bereda möjlighet för Kungl. Maj:t att, då så prövades lämpligt, medgiva undantag från stadgandet i första punkten av sagda moment.

11 § 1 mom.

I avseende å 11 § 2 mom. i förslaget vill kontrollstyrelsen till en början erinra om följande.

11 § 2 mom.

Sedan Svenska sockerfabriksaktiebolaget i en till dåvarande kontroll- och justeringsstyrelsen ingiven skrivelse anhållit, att vid bolagets råsockerfabrik i Genevad två mellan sockerhuset och övriga fabrikslokaler befintliga genomgångar måtte få under kampanjen ständigt hållas öppna, men styrelsen funnit omförmälda ansöknin-
g ej kunna till någon dess åtgärd föranleda, hade bolaget i underdånig skrivelse anhållit, att Kungl. Maj:t ville meddela det begärda tillståndet.

I sitt den 3 november 1909 avgivna underdåniga utlåtande över nämnda framställning anförde kontroll- och justeringsstyrelsen bland annat följande:

'Vid införande av konsumtionsskatt å socker avsågs att ordna kontrollen vid råsockerfabrikerna på sådant sätt, att tillsynen över desamma skulle koncentreras till den del av fabriken, där sockret centrifugeras d. v. s. till det så kallade sockerhuset. För sådant ändamål föreskrevs i 10 § av nådiga förordningen den 2 juni 1905 om beskattning av socker, bland annat, att sockerhuset skulle bilda en särskild avdelning av fabriksbyggnaden samt att mellan detsamma och den övriga delen av fabriken endast finge förekomma en genomgång jämte, eventuellt, en dylik till magasinet. Enahanda bestämmelser finnas intagna i 11 § av nådiga förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning av socker.

Hänsynen till de sockerfabriker, som kunde vara i gång vid ikraftträdande
Bilag till riksdagens protokoll 1917. 1 saml. 271 häft. (Nr 316.) 2

av 1905 års förordning och för vilka avsevärda svårigheter skulle möta att tillämpa de av det nya beskattningssystemets införande påkallade bestämmelserna, föranledde emellertid intagandet i den nya författningen av ett övergångsstadgande (47 § b), varigenom möjlighet bereddes att medgiva modifikationer beträffande föreskrivna anordningar. I överensstämmelse härmed har Kungl. Maj:t genom särskilda beslut den 4 maj 1906 lämnat tillstånd att vid vissa äldre råsockerfabriker, bland annat, hava två eller tre genomgångar mellan sockerhuset och fabriken i övrigt. Den rätt, Eders Kungl. Maj:t enligt återopade 47 § i 1905 års förordning förbehållit sig och, enligt vad nyss erinrats, utövat, har visserligen genom föreskrift i 24 § av förordningen den 11 oktober 1907 överflyttats till kontroll- och justeringsstyrelsen, men har styrelsen i föreliggande fall, där ansökan avser en fabrik, som trädde i verksamhet först hösten 1907, ansett sig förhindrad meddela dispens från en kontrollföreskrift, som varit känd och tillämpad redan två år tidigare.

I enlighet med den i berörda utlåtande gjorda hemställan fann Kungl. Maj:t sedermera genom beslut den 9 november 1909 den underdåniga ansökningen icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Med hänvisning till Kungl. Maj:ts sistnämnda beslut och under framhållande av att åtskilliga olägenheter vore förknippade med bestämmelsen, att mellan sockerhuset och den övriga delen av fabriken skulle finnas endast en genomgång, hava nu de sakkunniga i sitt förslag upptagit föreliggande spörsmål och därvid föreslagit en sådan ändring av 11 § 2 mom., att mellan sockerhuset och den övriga delen av fabriken skulle få finnas två genomgångar. Till stöd härför har anförts följande:

’Det kunde visserligen synas, som om vid anläggandet av en ny fabrik densamma skulle kunna med hänsyn till förevarande bestämmelse uppföras på sådant sätt, att det skulle vara tillräckligt med endast en genomgång. Detta förutsätter emellertid, att fabriken uppföres med endast en våning, något som torde vara praktiskt taget omöjligt. Anordningarna vid en råsockerfabrik måste nämligen vara sådana, att fabriksbyggnaden innehåller minst två våningar; det s. k. sockerhuset består i regel av tre våningar. Den enligt förevarande paragraf medgivna genomgången mellan sockerhuset och den övriga delen av fabriken kan icke förläggas annat än till nedre botten. De för övervakandet av de i sockerhusets andra våning befintliga maischarna anställda fabrikstjänstemännen skola i regel hava tillsyn jämväl över de utanför sockerhuset, mestadels i andra våningen varande batterier och avdunstningsapparater och måste för den skull kanske flera gånger i timmen förflytta sig från den ena avdelningen till den andra. Om det nu finnes endast en genomgång mellan nämnda båda avdelningar, måste man för att komma från den ena avdelningen till den andra först gå en trappa ned till bottenvåningen, sedan passera genomgången och så åter gå en trappa upp. Såsom lätt inses, hindras härigenom den snabba förbindelse mellan avdelningarna, som erfordras för en god tillsyn’.

Kontrollstyrelsen, som delar de sakkunnigas mening, att vid sockerfabrikerna kan föreligga behov av mer än en genomgång av ifrågavarande slag, har dock i fråga om sättet att bereda möjlighet till detta behovs tillgodoseende funnit lämpligt att anlita en annan utväg än den de sakkunnigas förslag innebär. Enligt sistnämnda förslag skulle, såsom ovan nämnts, två genomgångar vara medgivna och

detta utan villkor om inrättande av mer än ett vaktrum. Ett dylikt stadgande skulle emellertid komma i strid med de bestämmelser, som av Kungl. Maj:t meddelats i sammanhang med vissa av ovan omförmälda, beträffande åtskilliga sockerfabriker den 4 maj 1906 lämnade medgivanden, att mellan sockerhuset och den övriga delen av fabriken finge finnas mer än en genomgång. Enligt vissa av dessa dispenser äro nämligen för närvarande inrättade *tre* genomgångar. Vidare hava de flesta av ifrågavarande dispenser givits under villkor, att i enlighet med av chefen för kontroll- och justeringsbyrån meddelade föreskrifter anordnades två för kontrollpersonalen avsedda vaktrum.

Vid sådant förhållande har kontrollstyrelsen ansett det vara mindre lämpligt, om nu i förordningen infördes ett stadgande av den innebörd, de sakkunniga föreslagit. På grund härav har styrelsen stannat vid en sådan lösning av frågan, som framgår av 11 § 2 mom. i föreliggande förslag. I detta mom. har den nuvarande principen om allenast en genomgång bibehållits, men har åt Kungl. Maj:t inrymmts rätt att på grund av särskilda förhållanden medgiva undantag därifrån. Av en dylik anordning behöver icke — såsom kunde tänkas bliva fallet, därest de sakkunnigas förslag genomfördes — förorsakas någon tvekan angående den fortfarande tillämpligheten av nu gällande dispenser från förevarande stadgande. Ytterligare lämnas för Kungl. Maj:t öppen möjligheten att i sammanhang med beviljandet av eventuella framtida dispensansökningar därvid föreskriva de villkor i fråga om vaktrum m. m., som må kunna finnas erforderliga.

Vidkommande den sålunda föreslagna dispensrätten kunde det visserligen ifrågasättas att överlämna densamma åt kontrollstyrelsen, som enligt 24 § i förordningen har att, där avsevärda svårigheter möta att företaga föreskrivna anordningar vid fabrik, meddela de förändrade bestämmelser, som av omständigheterna kunna påkallas. Kontrollstyrelsen finner emellertid, med hänsyn till ovan refererade, i underdåniga utlåtandet den 3 november 1909 förekommande erinringar rörande betydelsen i kontrollhänseende av sockerhuset vid råsockerfabrik, det ej för närvarande vara lämpligt att vidtaga en dylik anordning. Ett stöd för denna sin uppfattning har styrelsen jämväl hämtat uti det förhållande, att en likvärdig kontrollföreskrift rörande raffinaderi enligt 12 § 1 mom. ej får rubbas utan Kungl. Maj:ts särskilda medgivande.

Beträffande den i 18 § föreslagna ändringen hava de sakkunniga yttrat: 18 § 1 mom. För närvarande stadgas i 1 mom. av denna paragraf, att det därstädes föreskrivna intyget skall utfärdas av 'vederbörande förste kontrollör'. Med sistnämnda uttryck torde i regel avses den vid fabriken anställde förste kontrollören. Enär emellertid ifrågavarande intyg skall avgivas vid en tidpunkt, då fabriken ej står under kontroll, samt den person, som för det kommande tillverkningsåret förordnats att i omförmälda egenskap tjänstgöra vid fabriken, före kampanjens början kan befinna sig i en helt annan trakt av riket, torde det vara lämpligt, att kontrollstyrelsen — vilken myndighet det jämlikt ordningsstadgan tillkommer att utse besiktningsman för nu ifrågavarande ändamål — erhåller rätt att förordna den förste kontrollör, som i det givna fallet finnes närmast tillhands. I enlighet härmed har ordet 'vederbörande' föreslagits utgå.

19 §.

De sakkunnigas förslag till ny lydelse av 19 § — varmed föreliggande förslag överensstämmer, fränsett vissa redaktionella förändringar — har motiverats på följande sätt:

I denna paragraf har föreslagits ändringar i två hänseenden. För det första avser förslaget att närmare bestämma den tid, då arbetet skall anses hava avslutats och tillverkaren alltså skall göra slutanmälan. Arbetet torde få anses avslutat, sedan allt skattepliktigt socker inlagts i magasin under kronans lås. Det har emellertid befunnits lämpligt att införa en bestämmelse därom, att detta skall anses hava skett senast en vecka efter det centrifugeringen upphört. Sedan denna avslutats, åtgår alltid någon tid till att från apparaterna hopsamla kvarsittande sockerrester.

Den viktigaste ändringen i den föreslagna nya lydelsen av ifrågavarande paragraf och det därmed sammanhängande 6 mom. av 25 § är emellertid, att i avseende å tillsynen vid fabriker, där tillverkning icke pågår, en bestämd skillnad göres mellan fristående råsockerfabriker, å ena sidan, samt raffinaderier (och därmed kombinerade råsockerfabriker) å andra sidan. För närvarande råder ingen skillnad i nämnda avseende, utan i varje fabrik skall, sedan anmälan om arbetets avslutande blivit gjord, förste kontrollören återkallas och åt en särskilt förordnad tillsyningsman överlämnas att hava uppsikt över utlämningen till fritt bruk. Dylik utlämning förekommer i större utsträckning endast vid raffinaderierna. Det är emellertid övervakandet av denna utlämning, som vid raffinaderierna utgör förste kontrollörens förnämsta uppgift. Det torde därför vara lämpligare, att förste kontrollör vid raffinaderi under alla förhållanden tjänstgör, så länge något av lagret finnes kvar å magasin och utlämningen till fritt bruk alltså fortgår, än att han, såsom nu är fändelsen, i de fall, då tillverkningen upphör före tillverkningsårets slut, överlämnar den viktigaste sidan av kontrollen åt en mindre kvalificerad person.

På grund härav har föreslagits, att ovan omförmälda stadgande angående slutanmälan skall gälla endast för fristående råsockerfabrik. Vid raffinaderi behöver dylik anmälan icke göras, förr än allt obeskattat socker utlämnats från fabriken.

20 § 1 mom.

Till stöd för de nya bestämmelser, som återfinnas i 20 § 1 mom. av förslaget, hava de sakkunniga anført följande:

I 1 mom. av denna paragraf stadgas viss påföljd för tillverkare, som icke inom fem dygn efter den tid, då tillverkningen enligt tillståndsbevis må börja, företager 'arbete för sockertillverkningen'. Sistnämnda uttryck angiver emellertid icke fullt tydligt, huru långt förberedelserna för tillverkningen skola hava framskridit, för att påföljden för onödigt dröjsmål icke skall inträda, och det har även visat sig, att uttrycket i följd härav blivit föremål för olika tolkningar. Det torde därför vara lämpligt att såsom det avgörande i förevarande hänseende bestämma ett sådant moment i arbetet för tillverkningen, vars början kan med lätthet fixeras. Enklast vinnes detta syfte genom att orden 'arbete för sockertillverkningen' utbytas mot 'centrifugering av socker'.

Då emellertid centrifugeringen kan beräknas taga sin början först omkring ett dygn efter det man påbörjat 'arbetet för sockertillverkningen' — om sistnämnda uttryck tages i den betydelse, som hitintills vanligen tilldelats detsamma och som torde hava varit den ursprungligen avsedda — skulle av den föreslagna ändringen bliva en följd, att den medgivna fristen av fem dygn i realiteten förkortades till

fyra. På grund härav bör anståndstiden förlängas med ett dygn och således ordet 'fem' utbytas mot 'sex'.

Vidare torde det vara billigt, att tillverkare må kunna befrias från mera-nämnda påföljd i sådana, icke så sällan inträffande fall, då det av yttre omständigheter, 'force majeure', är honom omöjligt att inom den föreskrivna tiden igångsätta tillverkningen. Hit kunna räknas bland annat olyckshändelser av vissa slag, sådan försening av betleverans, som förorsakats, i fråga om sjötransport, av till exempel storm eller andra vidriga väderleksförhållanden samt, i fråga om transport till lands, av bristande tillgång på järnvägsvagnar och så vidare. Enligt förslaget skall kontrollstyrelsen, såsom den i förevarande avseende sakkunniga myndigheten, äga befogenhet att pröva och avgöra ärenden angående befrielse från den i förevarande mom. stadgade påföljden.

Genom att medelst siffror beteckna de båda styckena av förevarande paragraf såsom 1 och 2 mom. har avsetts att framhäva, att de båda styckena skola tillämpas oberoende av varandra. Det har nämligen i vissa fall givits uttryck åt den uppfattningen, att den i första stycket stadgade påföljden för uppskov med arbetets påbörjande ej vore tillämplig i de fall, då tillverkningen sedermera i medeltal uppgått till 5,000 kilogram eller därutöver per dygn.'

Härutöver har kontrollstyrelsen beträffande 2 mom. av förevarande paragraf, 20 § 2 mom. i avsikt att än ytterligare betona, att bestämmelserna i detta moment skola tillämpas oberoende av stadgandena i 1 mom., dels framför ordet 'tillverkaren' inskjutit ordet 'likaledes', dels ock i stället för den hänvisning, som nu ligger i uttrycket 'vid äventyr, som i föregående mom. är sagt', fullständigt angivit det avsedda äventyret.

Kontrollstyrelsen har därefter i sin nu förevarande skrivelse behandlat vissa föreslagna ändringar i 25 § av sockerbeskattningsförordningen. Dessa ändringar stå emellertid i samband med vissa redan förut framkomna frågor i samma ämne. Innan jag närmare ingår på ett omnämnande av vad sålunda förekommit, ber jag få göra följande erinran om den tidigare behandlingen av vissa i denna paragraf avhandlade spörsmål.

Enligt § 15 i förordningen den 30 maj 1873 om beskattning av vitbetssockertillverkningen i riket skulle »uppsyningsman» — såsom sockerkontrollörernas benämning då var — uppbära fem riksdaler i arvode samt åtnjuta fri bostad på fabriken bekostnad, varjämte fabriken skulle vara skyldig att tillhandahålla uppsyningsman kost för ett fixt belopp av en riksdaler 50 öre per dygn. Dessa arvodesförmåner, i huvudsak bibehållna även i sockerskatteförordningen av den 16 juni 1882 (§ 15), höjdes enligt förordningen av den 19 maj 1893 (§ 14) i så måtto, att det kontanta arvodet fastställdes till sex kronor, varjämte fabriken skulle tillhandahålla den kontrollör, som så önskade, kost för ett nedsatt pris av en krona. Förmånen av fri bostad kvarstod såsom

25 §.

förut. Emellertid undergingo de sålunda gällande bestämmelserna genom införandet av förordningen den 2 juni 1905 om beskattning av socker en ej oväsentlig förändring till kontrollörernas nackdel. Visserligen bibehölls i förordningens 25 § dagarvodet vid samma belopp som förut, eller 6 kronor, men den hittillsvarande förmånen av fri bostad borttogs. I stället stadgades, att kontrollörerna skulle erlägga en krona om dagen för logi, i de fall där sådant av fabriken ombesörjdes, varjämte ersättningen för kost höjdes från en till två kronor; och nu gällande förordning i ämnet av den 11 oktober 1907 gjorde ej annan ändring i berörda bestämmelser än att enligt dess 25 § kostpeuningarna nedsattes till förutvarande belopp av en krona för person och dygn. En genom förordning den 12 maj 1911 genomförd ändring i nyssnämnda § avsåg en höjning av de vid kontrollen över sockerbeskattningen anställda förste kontrollörernas dagarvoden, såvitt angick tjänstgöring utöver sex månader om året.

Sockerkontrollörernas allmänna åligganden äro enligt gällande ordningsstadga av den 23 juli 1908 att i den ordning, förste kontrollören bestämmer, utöva tillsyn vid fabriken samt att därvid med noggrannhet övervaka, att de för kontrollen givna stadganden städse iakttagas. Närmare specificerat består deras arbete i övervakande av fabriken, så att intet socker olovligen dit införes eller därifrån utföres, vartill hör antecknande av in- och utförda sockerkvantiteter, samt övervakande av sockrets säckande, så att varje säck kommer att innehålla 100 kilogram socker, samt vid raffinaderierna vägningen av sockertoppar och lådor. I och för utförandet av dessa arbeten behövas inga speciella kunskaper förutom nödiga insikter i gällande författningar och föreskrifter angående sockerbeskattningen, varemot det är av synnerlig vikt att till dessa befattningar erhålla fullt redbara och pålitliga personer, såsom ock dåvarande chefen för finansdepartementet vid föredragning den 6 mars 1905 av frågan om ny förordning rörande sockerbeskattningen i sitt anförande till statsrådsprotokollet för nämnda dag framhöll. På grund av anförda förhållanden bestämdes dagarvodet till sex kronor.

Redan under år 1911 hade åtskilliga vid kontrollen över sockerbeskattningen inom Malmöhus och Skaraborgs län anställda kontrollörer anhållit om en förhöjning i det dem tillförsäkrade dagarvodet till 8 kronor, att utgå från och med den 1 september 1912.

Kontrollstyrelsen och statskontoret, som hördes över ifrågavarande framställningar, avstyrkte desamma. I sitt i ärendet avgivna utlåtande framhöll kontrollstyrelsen, att för ifrågavarande befattningar ej krävdes

någon särskild kompetens och att befattningarna, även om de i vissa fall sökts och innehades av personer i den samhällsställning, att sex kronor för dem vore att anse som ett relativt lågt dagarvode, likväl ej finge jämföras med exempelvis kontrollörstjänsterna vid brännvinstillverkningen, på vilkas innehavare sedan gammalt vida högre fordringar blivit ställda.

Enligt beslut den 23 februari 1912 fann Kungl. Maj:t förberörda framställningar icke kunna bifallas.

Innan ännu Kungl. Maj:t meddelat detta beslut, hade genom en inom andra kammaren väckt motion frågan om höjning av sockerkontrollörernas dagarvoden till åtta kronor blivit underkastad jämnväl riksdagens prövning. Motionen blev emellertid av riksdagen avslagen.

Härefter hade på hösten 1912 vissa kontrollörer vid sockertillverkningen inom Malmöhus län ävensom kontrollörerna inom Kristianstads och Hallands län hos Kungl. Maj:t anhållit om dagarvodets förhöjning till åtta kronor. Över berörda framställningar hördes Kungl. Maj:ts befallningshavande i Malmöhus län samt kontrollstyrelsen och statskontoret. Samtliga dessa myndigheter tillstyrkte numera den ifrågasatta arvodesförhöjningen, därvid de huvudsakligast åberopade de alltmer stegrade levnadskostnaderna. Vid prövning av berörda framställningar beslöt Kungl. Maj:t den 11 april 1913 avlåtande av proposition till riksdagen med förslag till sådan ändring i sockerbeskattningsförordningen, att kontrollörerna skulle komma i åtnjutande av den begärda arvodesförhöjningen.

Vid tillstyrkandet av berörda proposition framhöll dåvarande chefen för finansdepartementet, bland annat, att han kommit till den uppfattningen, att de år efter år stegrade levnadsomkostnaderna i och för sig kunde anses utgöra skäl för en höjning av sockerkontrollörernas arvoden.

Vid propositionens behandling i bevillningsutskottet anförde emellertid utskottet, att då det icke ens påståtts, vare sig av de hörda myndigheterna eller av föredragande departementschefen, att någon svårighet skulle yppats att med dåvarande löneförmåner anordna effektiv kontroll och erhålla för uppdraget lämpliga personer i tillräcklig mängd, utskottet ansåge giltiga skäl saknas för ökande av dessa förmåner.

I överensstämmelse härmed blev propositionen, enligt vad riksdagen i skrivelse den 30 maj 1913 anmälde, av riksdagen avslagen.

Även 1914 års tidigare riksdag fick tillfälle att taga frågan om förhöjning av sockerkontrollörernas dagarvoden under omprövning, i det att inom vardera kammaren motioner härom blivit väckta. Motionerna blevo dock ånyo avstyrkta av bevillningsutskottet, som anförde

att utskottet ej kunnat finna, att vare sig i motionerna eller eljes i de faktiska förhållandena tillkommit något av betydelse, som riksdagen icke vid de föregående tillfällena av denna frågas behandling kunnat bedöma. I enlighet härmed blevo även dessa motioner av riksdagen avslagna.

I en till Kungl. Maj:t i slutet av år 1915 ingiven skrift hava vissa kontrollörer vid sockertillverkningen inom Malmöhus län ånyo gjort framställning om förhöjning i dagarvode från sex till åtta kronor.

Till stöd härför har framhållits, att i de framställningar om förhöjt dagarvode, som lägo till grund för avlåtandet av proposition till 1913 års riksdag, särskilt åberopats de dåmera stegrade levnadsomkostnaderna, samt att, om alltså sockerkontrollörernas ekonomiska förhållanden redan vid nämnda tidpunkt varit synnerligen svåra, desamma under den rådande dyrtiden måste vara än mera bekymmersamma, i synnerhet då man toge i betraktande, att med det sockerkontrollören tillkommande dagarvode av sex kronor mången gång en familj på 4 å 5 personer skulle försörjas.

Kungl. Maj:ts
befallnings-
havande i
Malmöhus
län.

På grund av remiss har Kungl. Maj:ts befallningshavande i Malmöhus län den 31 december 1915 avgivit utlåtande i ärendet, därvid Kungl. Maj:ts befallningshavande, med åberopande av de skäl Kungl. Maj:ts befallningshavande i utlåtande över förberörda år 1912 gjorda framställningar angivit för tillstyrkande av bifall till samma framställningar, tillika förklarar sig anse, att med hänsyn till den rådande dyrtiden kontrollörernas senast gjorda hemställan om ökning av dagarvode vore än mera behjärtansvärd.

Kontroll-
styrelsen
den 25
februari 1916.

Härefter har jämväl kontrollstyrelsen i ett den 25 februari 1916 avgivet infortrat utlåtande förordat bifall till nu ifrågavarande framställning. I sitt berörda utlåtande anför kontrollstyrelsen:

»Såsom skäl för sin framställning hava sökandena åberopat, bland annat, den nu rådande tryckande dyrtiden med därav följande svårighet att med en dagsinkomst av 6 kronor bestrida vad till livets nödtorft hörer. Frånsett detta tillfälliga förhållande anser kontrollstyrelsen, att de under senare åren konstant stegrade levnadsomkostnaderna tillräckligt motivera en höjning i sockerkontrollörernas dagarvode.

Då det vidare är av synnerlig vikt att till dessa befattningar erhålla fullt redbara och pålitliga personer, synes den omständigheten, att befattningen ej kräver särskild kompetens, icke böra föranleda bibehållande av en arvodesersättning, som vid konsumtionsskattesystemets införande för tio år sedan ansågs kunna tillsvidare

sättas till 6 kronor per dag. Beträffande det förhållande, att ingen brist på sökande ännu yppat sig, är att erinra, att de alltså upprepade, med ökad styrka från kontrollörerna gjorda framställningarna om arvodesförhöjning dock vittna om en tilltagande misstämning inom denna kår, som ej bör förbises. Givet är nämligen, att ett tillmötesgående från statens sida i förevarande hänseende kan förväntas medföra ökat arbetsintresse hos kontrollörerna, vilkas vaksamhet under den långa dagliga tjänstgöringen är av ej ringa vikt för en fullt effektiv kontroll.

På sådana grunder finner kontrollstyrelsen de av bevillningsutskottet i utlåtandet den 13 maj 1913 (nr 48) framställda invändningar mot en sådan arvodesförhöjning, varom nu är fråga, ej böra stå hindrande i vägen för ett bifall till ansökningen.»

Jämte det kontrollstyrelsen sålunda tillstyrker framställningen om förhöjt dagarvode för sockerkontrollörerna upptager styrelsen emellertid i sitt utlåtande till behandling även frågan om ändring av den ersättning, kontrollör har att erlagga för av vederbörande fabrik till honom upplåtet kosthåll. Styrelsen yttrar härom:

»En bestämmelse i förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning av socker, som står i sammanhang med arvodesfrågan, är den om rätt för kontrollpersonalen att efter vederbörlig framställning och mot fastställt avdrag i dagarvode få vid fabriken åtnjuta bostad och kost (25 § 5 mom.). Rörande ifrågavarande rätt, som funnits intagen jämväl i äldre förordningar, hade kommitterade för utredning av frågorna rörande ändrad lagstiftning om sockerbeskattningen i betänkande den 17 maj 1904, jämte det viss förändring i berörda stadgande föreslagits, anmärkt (sid. 125), att det till förekommande av varje slags mellanvarande mellan fabriken och kontrollpersonalen varit önskligt, att stadgandet fått fullständigt bortfalla. Då det emellertid icke ansågs otänkbart, att för någon av kontrollpersonalen under den tillfälliga tjänstgöringen vid fabrik, belägen på landsbygden, kunde möta svårighet att skaffa bostad och kost, upptogs i författningsförslaget (som innebar bibehållande av materialskattesystemet) skyldighet för tillverkaren att tillhandahålla boningsrum och kost, varvid dock begränsningen till fabrik å landsbygden ej blev utsagd. Som bekant blev omförmälda författningsförslag ej grundläggande för gällande lagstiftning, som i stället är fotad på konsumtionsskattesystemet. Kommitterade hade nämligen jämväl utarbetat ett utkast till förordning, avseende sistnämnda skatteform. I detta utkast, som med vissa jämkningar förelades 1905 års riksdag såsom Kungl. Maj:ts förslag, hade berörda stadgande om upplåtelse av bostad och kost huvudsakligen erhållit den lydelse, som det ännu har. Härvid är då att märka, att under det att skyldigheten för tillverkare att skaffa bostad åt kontrollpersonalen är inskränkt till fabrik, belägen utom stad, köping eller municipalsamhälle, tillverkaren är pliktig att sörja för lämplig kost utan hänsyn till fabriken belägenhet.

Rörande tillhandahållande av kost är vidare att erinra, att då enligt förordningen den 19 maj 1893 angående beskattning av vitbetsockertillverkningen i riket (§ 14 mom. 5) ersättningen därför utgick med en krona om dagen för varje person, i förordningen den 2 juni 1905 om beskattning av socker (25 § 5 mom.) samma ersättning, med hänsyn till dåtidens prisförhållanden, bestämdes till två kronor om dagen.

Från kontrollörerna framställdes emellertid sedermera klagomål däröver, att efter ett sådant avdrag jämte det ytterligare avdrag av en krona om dagen, som tillkomme, därest tillverkare åt kontrolltjänsteman upplåtit bostad, kontrollörernas dagarvode, sex kronor, så väsentligt reducerades, att återstoden icke utgjorde skälig ersättning för kontrollarbetet. Med anledning härav och då det belopp, varmed ifrågavarande ersättning för tillhandahållen kost utginge, kunde anses vara utan nämnvärd betydelse för sockerfabrikerna, föreslogs i proposition nr 81 till 1907 års riksdag, att nämnda ersättning skulle nedsättas till en krona om dagen. Den föreslagna förändrade bestämmelsen inflöt sedermera i nu gällande förordning om beskattning av socker (25 § 5 mom.).

Av en utav kontrollstyrelsen föranstaltad utredning — — — — — har inhämtats, att kontrollörerna på vissa platser genom särskilda åtgöranden förskaffat sig en högre behållen dagavlöning än vad författningen avsett. Därvid har tillgått så, att kontrollör, som fått vidkännas en kronas avdrag per dag för upplåtet kosthåll, antingen ej dagligen eller blott till någon del dagligen begagnat sig av ifrågavarande upplåtelse, men från innehavaren av det anvisade inackorderingsstället uppburit skillnaden mellan den av sockerfabriken till denne erlagda avgiften och betalningen för den verkliga förtärda kosten. För att råda bot för oförmålda missförhållande har nu, i sammanhang med frågan om ökningen av dagarvodet, föreslagits att höja kontrollörens bidrag för kost till 1 krona 50 öre för dag; och har därvid anförts, att genom en dylik höjning vinsten på berörda förfarande skulle bli alltför liten för att locka till missbruk av omnämnd beskaffenhet.

Även ett fullt regelrätt anlåtande av kost genom tillverkarens försorg är med nu stadgade låga avdrag å dagavlöningen uppenbarligen ägnad att ställa de kontrollörer ogynnsammare, vilka ej kunna eller vilja begagna sig av den medgivna rätten. I den mån det fastställda bidraget närmar sig den verkliga kostnaden för mathållningen, bliva avlöningsförhållandena mera likformiga bland kontrollörerna. Särskilt från denna synpunkt sett anser kontrollstyrelsen det framställda förslaget vara synnerligen beaktansvärt, men vill uttryckligen betona, att en författningsändring i angiven riktning ej bör vidtagas annat än i sammanhang med en arvodesförhöjning för kontrollörerna. Det ersättningsbelopp, en krona 50 öre, som nu föreslagits för upplåten kost, är detsamma, som varit bestämt i 1873 och 1882 års förordningar angående beskattning av vitbetssockertillverkningen. En eventuell dylik förändring kommer att beröra även förste kontrollörerna.

På grund av vad sålunda anförts får kontrollstyrelsen i underdånighet hemställa, att åtgärder vidtagas för sådan ändring i 25 § i förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning av socker, att dels i 4 mom., sådant detsamma lyder i förordningen den 12 maj 1911. dagarvodet till annan kontrollör än förste kontrollör bestämmes till åtta kronor, dels i 5 mom. ersättningen för kost fastställs till en krona 50 öre om dagen; och lära vid bifall härtill oförmålade författningsändringar böra träda i kraft den 1 september innevarande år.»

Kontrollstyrelsen beräknade slutligen, att ett arvode för socker-kontrollörerna av åtta kronor för dag skulle under tillverkningsåret 1914—1915 hava medfört en ökad kostnad för statsverket av i runt tal 65,000 kronor, samt att det under sjunde huvudtiteln uppförda ordinarie förslagsanslaget till kontroll å tillverkningsavgifter, upptaget till 800,000

kronor, skulle i det närmaste vara tillräckligt för att möta jämväl den merutgift, som skulle föranledas av den föreslagna arvodesförhöjningen.

Statskontoret, som, efter nådig befallning, den 13 mars 1916 jämväl yttrat sig i ärendet, förklarar sig på de av kontrollstyrelsen anförda skäl tillstyrka den föreslagna ökningen av ifrågavarande dag-arvode från sex till åtta kronor och förmäler sig ej hava något att erinra mot den av styrelsen under förutsättning av en sådan höjning förordade ändringen i 5 mom. i 25 § av förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning av socker.

Statskontoret.

I sin förutnämnda skrivelse den 21 oktober 1916 anför kontrollstyrelsen beträffande 25 § i förordningen följande:

Kontroll-
styrelsen den
21 oktober
1916.

»I 25 § 4 mom. hade de sakkunniga föreslagit den ändringen, att, där annan kontrollör än förste kontrollör haft längre tjänstgöringstid än sammanlagt 56 timmar i veckan, särskild ersättning för den överskjutande tiden skulle utgå med 1 krona 25 öre för timme. Detta förslag motiverades på följande sätt:

25 § 4 mom.

Enligt de av kontrollstyrelsen utfärdade särskilda föreskrifter rörande kontrollen i sockerfabrikerna böra kontrollörer inkallas till sådant antal, att envar kommer att tjänstgöra i medeltal 8 timmar om dygnet. Härför erhålla de enligt 4 mom. av nu ifrågavarande paragraf dag-arvode med 6 kronor. I praktiken är det i regel så ordnat, att, om en kontrollör en viss dag har längre tjänstgöringstid än 8 timmar, han en annan dag åtnjuter en motsvarande minskning i arbetstiden, och medeltalet per vecka blir således 56 timmar. Då längre tjänstgöringstid per vecka icke torde kunna utan särskild ersättning utkrävas av ifrågavarande tjänstemän och då de givetvis icke kunna få uppbära mer än ett dag-arvode för varje tjänstgöringsdygn, måste i sådana fall, då göromålen kräva så lång tid, att de inkallade kontrollörerna icke på sin ordinarie tjänstgöringstid medhinna densamma, en extra kontrollör inkallas, och detta oavsett huruvida det extra arbetet kanske endast medför en eller ett par timmars tjänstgöring. Dylikt extra arbete utöver ordinarie tid kan dock ej alltid förutses; så t. ex. kan ju intagandet av ett parti socker draga något längre tid än som beräknats. Frånsett emellertid den sidan av saken, att det i många fall kan vara svårt att omedelbart anskaffa en extra kontrollör, är det ju uppenbart, att det vore till fördel i många avseenden, om i de fall, då endast någon kortare tids övertidsarbete erfordrades, de vid fabriken redan anställda kontrollörerna finge utföra detsamma mot särskild ersättning. Denna ersättning torde lämpligen kunna bestämmas till 1 krona 25 öre i timmen.

Till ledning vid avvägandet av den ifrågasatta övertidsersättningen synes hava tjänat bestämmelsen i 15 § 3 mom. ordningsstadgan rörande sockerbeskattningen, enligt vilken bestämmelse biträdande tillsyningsman erhåller för den tid, hans närvaro vid magasinet påkallas, gottgörelse med 1 krona 25 öre i timmen. Denna gottgörelse står i sådant förhållande till det dag-arvode, 10 kronor, som ordinarie tillsyningsman enligt 25 § 6 mom. i förordningen uppbär för högst 8 timmars tjänstgöring, att båda komma att åtnjuta samma ersättning för timme eller 1 krona 25 öre. En tillämpning av denna grundsats på kontrollör med likaledes 8 timmars daglig tjänstgöring (i medeltal) skulle med nu gällande kontrollörsarvode, 6 kronor,

innebära en extra ersättning för övertid av 75 öre i timmen. Då emellertid styrelsen, på sätt nedan nämns, vill förordna ett dagarvode för kontrollör av 8 kronor, har styrelsen stannat vid att nu föreslå ifrågavarande extra gottgörelse till 1 krona per timme i stället för av de sakkunniga föreslagna 1 krona 25 öre. Det må likväl påpekas, att de sakkunniga med detta belopp sannolikt önskat bereda en större ersättning för den extra tjänstgöringen än för den ordinarie, en synpunkt, som väl ej är så sällsynt vid övertidsarbete.

Med fullföljande av de sakkunnigas tankegång i övrigt har kontrollstyrelsen förtydligat momentet därhän, att ersättningen för övertidsarbete skulle utgå städse, då kontrollörs tjänstgöring överskridit ett medeltal av 8 timmar per dag, således även för tjänstgöring, som varat någon del av en månad och sedan upphört.

Härutöver har emellertid kontrollstyrelsen i fråga om 4 mom. föreslagit höjning av kontrollörernas dagarvode till 8 kronor. I avseende å motiven för en dylik förhöjning torde styrelsen få hänvisa till sitt den 25 februari 1916 avgivna underdåniga utlåtande över en av vissa kontrollörer vid sockertillverkningen inom Malmöhus län hos Kungl. Maj:t gjord framställning i ämnet.

25 § 5 mom. Beträffande den i 25 § 5 mom. föreslagna ändringen rörande beloppet av ersättningen för kost, som kontrollör jämlikt detta moment åtnjutit vid fabrik, får kontrollstyrelsen likaledes hänvisa till nyssberörda underdåniga utlåtande, vari gjorts hemställan jämväl om denna författningsändring, vilken dock ansetts icke böra företagas annat än i sammanhang med arvodesförhöjning för kontrollörerna.

35 § 6 mom. I 25 § 6 mom. av förslaget möter en nyhet i bestämmelsen rörande tidpunkten för förste kontrollörs och kontrollörers återkallande. I fråga om fristående råsockerfabriker ligger häri ingen ändring i sak. Under det enligt momentets nuvarande lydelse dylikt återkallande äger rum, 'då arbete i sockerfabrik ej pågår och allt socker inlagts i magasin under kronans läs', skulle det jämlikt förslaget ske. 'då, enligt vad i 19 § sägs, slutanmälan blivit gjord'; och slutanmälan vid fristående råsockerfabrik skulle efter den föreslagna nya lydelsen av sistnämnda paragraf göras, sedan allt socker inlagts i magasin, dock att detta skulle hava skett senast en vecka efter centrifugeringens upphörande. I fråga om raffinaderi skulle däremot enligt ifrågavarande förslag momentets första punkt få en annan innebörd än för närvarande är fallet, detta såsom en konsekvens av den föreslagna nya lydelsen av 19 §.

I avseende å 6 mom. hava vidare föreslagits vissa ändringar rörande tillsyningsmannens ersättning. De sakkunniga — vilkas förslag i denna fråga i nedan angivna hänseende skiljer sig från styrelsens föreliggande förslag — hava gjort följande uttalanden i ämnet:

'Ersättningen, som är satt till 10 kronor för varje dag tillsyningsmannens verksamhet vid 'magasinet' påkallas, utgår för närvarande av statsmedel, därest icke tillsyningsmannen tillkallas mer än 35 olika dagar under samma tillverkningsår, i vilket fall ersättning för de överskjutande dagarna gäldas av tillverkaren. Denna bestämmelse förekom redan i det utkast till förordning om beskattning av socker, vilket fanns fogat vid det av 1902 års sockerbeskattningskommitté den 17 maj 1904 avgivna utlåtande, och den upptogs sedermera i den kungl. propositionen i ämnet till 1905 års riksdag. I en vid nämnda riksdag inom andra kammaren väckt motion (nr 240) yrkades emellertid, att det antal dagar, för vilka ersättningen skulle gäldas av statsmedel, måtte bestämmas till 90 i stället för till 35, och anförde motionären till stöd härför — efter att hava påpekat, att förevarande

moment kunde få tillämpning endast å råsockerfabrikerna, enär raffinaderierna måste för sin rörelse hållas öppna hela året — att 'även vid råsockerfabrikerna torde det vara för litet tilltaget, att en tillsyningsman tjänstgör 35 dagar, enär råsockerfabrikerna icke kunna avsända sitt socker till raffinaderierna på en gång, utan måste företaga avlastningen successivt'. Motionärens förslag i detta avseende biträdades emellertid icke av vare sig bevillningsutskottet eller riksdagen. Säsom skäl för sitt avstyrkande anförde bevillningsutskottet följande: 'Förevarande stadgande synes äga sin huvudsakliga tillämpning i fråga om råsockerfabrik. Då den tid, under vilken arbete vid dylik fabrik ej pågår, torde kunna anslås till omkring 35 veckor under året, har med den ifrågavarande bestämmelsen avsetts, att tillverkaren skulle äga att en gång i veckan utan särskild kostnad påkalla tillsyningsmans åtgärd, och lärar detta få anses tillfyllest'. Det har emellertid under den tid, som förflutit sedan förordningens tillkomst, visat sig, att detta antal dagar icke är tillräckligt. Detta torde med all tydlighet framgå av det förhållandet, att ifrågavarande dagantal vid de flesta fabriker mer eller mindre överskridits, trots det återhållande moment, som ligger däri, att tillverkaren själv måste ersätta tillsyningsmannen för de överskjutande dagarna. Tillverkningsåret 1914—1915 påkallades tillsyningsmannens åtgärd vid följande fabriker nedan angivna antal dagar, nämligen:

vid Genevad	24 dagar	vid Mörbylånga	72 dagar
» Hasslarp	25 »	» Roma	39 »
» Hälsingborg	53 »	» Skivarp	116 »
» Hököpinge	29 »	» Svedala	57 »
» Jordberga	75 »	» Säbyholm	42 »
» Karlshamn	47 »	» Trälleborg	49 »
» Karpalund	40 »	» Ängelholm	121 »
» Kävlinge	4 »	» Örtofta	43 »
» Köpinge	33 »	alltså vid 18 fabriker	
» Linköping	12 »	summa 881 » eller	

medeltal 49 dagar.

Med hänsyn till tillverkarens omförmälda ersättningsskyldighet torde man kunna utgå från att tillsyningsmannen icke tillkallats oftare, än som varit alldeles nödvändigt, och på denna grund lära de ovan anförda siffrorna kunna anses icke vara högre, än som varit erforderligt. Vid sådant förhållande och då i övrigt icke finnes något skäl att i förevarande avseende frångå den eljest grundläggande principen, att staten skall bära kostnaderna för kontrollen, har föreslagits en höjning av det antal dagar, tillsyningsmannen skall vara skyldig tjänstgöra utan särskild kostnad för tillverkaren. Därest man icke vill gå så långt, att man låter förevarande bestämmelse helt och hållet bortfalla, torde det vara lämpligt att stanna vid ett antal av 80 dagar, såsom varande tillfyllest vid de allra flesta fabrikerna.

Beträffande de fabriker, där ett mindre antal besök av tillsyningsmannen förut visat sig tillräckligt, kan det emellertid tänkas, att den nu föreslagna förmånen för tillverkaren där skulle komma att medföra, att tillsyningsmannen tillkallades oftare än som är oundgängligen nödvändigt, t. ex. för uttagande av socker i hur små partier som helst. Till förekommande härav bör bestämmas, att kostnaden skall drabba statsverket endast i de fall, då en minsta kvantitet 5,000 kilogram för varje

gång uttages. Önskar tillverkare att uttaga mindre kvantiteter, skall han själv ersätta tillsyningsmannens arvode. Detta torde också böra vara fallet, då tillsyningsmannens åtgärd påkallas för annat ändamål än uttagning av socker, t. ex. för mindre reparationer och dylikt utan samband med sockeruttagning'.

I de sakkunnigas på förestående motivering grundade förslag har kontrollstyrelsen vidtagit huvudsakligen två jämkningar, båda avseende frågan, vem som under olika förutsättningar skall gälda tillsyningsmannens arvode. Å ena sidan har styrelsen nämligen ansett, att man beträffande ersättningen, då tillsyningsmannens åtgärd påkallats för uttagning av socker, icke bör utsträcka det antal dagar, för vilka arvodet skulle utgå av statsmedel, längre än till 60; å andra sidan har styrelsen funnit, att då tillsyningsman tillkallas för verkställande av inventering jämlikt 30 § i förslaget, hans arvode bör gäldas av statsmedel.

Kontrollstyrelsen har, med utgångspunkt från ovan återgivna siffror beträffande tillverkningsåret 1914—1915, beräknat, att, därest de i 25 § 6 mom. föreslagna ändringarna genomfördes, den därigenom ökade kostnaden för statsverket skulle uppgå till omkring 1,900 kronor.

Härefter anför kontrollstyrelsen följande beträffande de föreslagna ändringarna i 30 § av förordningen:

30 §. »Vidkommande slutligen 30 § är även denna grundad på de sakkunnigas förslag; och har av dem till stöd för en ändrad lydelse av paragrafen anförts:

'Vid avlåtandet av den kungl. propositionen i ämnet till 1905 års riksdag yttrade föredragande departementschefen beträffande den i förevarande paragraf omnämnda inventeringen följande: 'Då en sådan inventering måste vålla uppehåll i fabriksdriften och i och för sig måste vara en omständlig åtgärd, är tydligt, att densamma icke kan eller bör tillgripas annat än då grundad misstanke förefinnes, att i fabriken skatteförsvinnning äger rum'. Emellertid plägar fabriksledningen, utan något förordnande från kontrollstyrelsens sida, årligen vid räkenskapsårets slut låta verkställa en dylik inventering. Förslaget i denna punkt avser endast att lagfästa denna praxis. Vid alla inventeringar skall förste kontrollören eller tillsyningsmannen vara närvarande och ha uppsikt över att den uppvägsda mängden socker överensstämmer med kontrollhandlingarna.

Vid en dylik inventering måste alltid mindre differenser uppkomma beträffande toppsocker och socker, som magasinerats löst, sålunda ej säckat. Under tiden mellan invägningen före inläggande på magasinet och uppvägningen vid utlämnandet från magasinet kan t. ex. ett parti topp hava upptagit eller avgivit fukt, beroende på omslagspapperets fuktighetshalt vid inpackningen. Är luften i magasinet mycket torr, kan toppsockret under lagringen minska i vikt; därest luften i magasinet är fuktig, kan motsatsen inträffa. Beträffande löst socker så uppvägs det före störtningen i magasinet i större partier på vagnar, rymmande flera deciton. Vid utlämningen uppvägs det i säckar, i regel till en mängd av 100 kilogram per säck. Härvid kan, såsom lätt inses, uppstå en differens mellan invägningen och utvägningen. Även i detta fall kan fuktighetshalten hos luften i magasinet medföra en ändring sockrets vikt.

Skulle endast en mindre avvikelse, inom de i förslaget angivna gränser, förekomma, torde det därför vara lämpligt, att vederbörande kontrolltjänsteman erhåller bemyndigande att omedelbart rätta ett dylikt fel. Vid större avvikelse bör för-

anstaltas om utredning angående orsakerna till densamma, vilken utredning torde läggas i kontrollstyrelsens hand'.

Rörande den ifrågasatta rätten för vederbörande kontrolltjänsteman att avskriva ett vid inventering konstaterat mindre över- eller underskott i lagerbehållningen vill kontrollstyrelsen för sin del kraftigt understryka behovet av en bestämmelse i sådant syfte. Kontrollstyrelsen delar nämligen tillfullo de sakkunnigas åsikt, att en dylik mindre avvikelse i regel måste anses såsom en fullt naturlig följd antingen av olikheten i tillvägagångssättet vid invägning och vid utvägning eller ock av olika fuktighetsförhållanden eller dylikt. Flera fall av hithörande art hava också kommit till styrelsens kännedom, senast beträffande fabrikerna i Arlöv, Hasslarp och Häl-singborg. I avseende å de gränser, inom vilka avvikelser böra tillåtas, vill kontrollstyrelsen erinra, att medan dessa gränser i förslaget äro satta till 0.2 procent i fråga om raffinerat socker och till 0.5 procent beträffande råsocker, den österrikiska lagens motsvarande siffror äro respektive 0.5 procent och 4 procent.

Kontrollstyrelsen ifrågasätter slutligen att de nya bestämmelserna skulle träda i kraft den 1 augusti 1917; och skulle i sådant fall det tillverkningsår, som börjat den 1 september 1916, anses sluta med den 31 juli 1917.

De av kontrollstyrelsen sålunda föreslagna ändringarna i sockerbeskattningsförordningen, vilka, såsom kontrollstyrelsen redan antytt, utgöra utav erfarenheten betingade tillägg till eller förtydliganden av bestämmelserna i nämnda förordning, har jag ansett mig böra, a lenast med en redaktionell förändring i förslagets 9 § och 11 § 2 mom. samt ett mindre, förtydligande tillägg till övergångsbestämmelsen, tillstyrka.

Departemen
schefen.

Vad särskilt angår den under § 25 mom. 4 i förslaget ifrågasatta höjningen av sockerkontrollörernas dagarvoden har otvivelaktigt, såsom ock redan år 1913 dåvarande chefen för finansdepartementet antydde, nämnda kontrollörers ekonomiska ställning, sedan nu gällande dag-arvode för dem fastställdes, på grund av levnadskostnadernas stegring blivit avsevärt försämrade. Det synes visserligen vara riktigt, att icke enbart denna omständighet får vara avgörande vid bedömning av frågan om arvodesförhöjning åt dem. Men det får dock ej förbises att, såsom kontrollstyrelsen påpekar, sockerkontrollörernas arbete, ehuru därför ej erfordras särskilda kvalifikationer, dock är av den art, att, därest det utföres ej blott utan försumlighet utan även med allvarligt intresse, detta kommer statsverket till godo i form av en effektivare kontroll. Givet är emellertid, att detta arbetsintresse i större eller mindre mån blir lidande, om kåren känner sig arbeta under otillfredsställande ekonomiska förhållanden. Jag anser det därför vara även ur synpunkten av statsverkets egen direkta fördel lämpligt att nu tillmötesgå ifrågavarande befattningshavares begäran om arvodesförhöjning.

Likväl vill jag icke underlåta att framhålla, att det är med en viss

tvekan jag med en höjning i kontrollörs arvode föreslår att förena en ökning i den ersättning, som av kontrollörspersonal utgives och kommer sockerfabrik till godo för kost till samma personal. Genom sistnämnda ökning har, såsom ovan framhållits, kontrollstyrelsen velat förekomma missbruk, som skulle sägas ställa kontrollör i beroende av sockerfabrik. Ehuru jag i princip utan vidare godkänner ett sådant betraktelsesätt, kan det emellertid ifrågasättas, huruvida den nu anvisade vägen är i förevarande avseende den lämpligaste. I sakens nuvarande läge har jag emellertid ingen annan utväg att föreslå, men anser mig dock böra uttala den meningen, att detta beslut ifråga om kontrollörs ersättning till sockerfabrik för kost icke får anses prejudicerande, i händelse vid närmare undersökning man skulle finna en annan väg till ordnande av det av kontrollstyrelsen anmärkta förfarande vara lämpligare.

Jag tillåter mig erinra, att kontrollstyrelsen synes hålla före, att omförmälda arvodesförhöjning kan ske utan att föranleda någon ökning av det ordinarie förslagsanslaget till kontroll å tillverkningsavgifter, varifrån ifrågavarande arvoden utgå.

Jämväl den föreslagna ändringen av mom. 6 i nyssnämnda paragraf, varigenom statens skyldighet att utgiva arvode till tillsyningsmännen skulle utsträckas från högst 35 till högst 60 förrättningsstillfällen under tillverkningsåret, skulle hava en för statsverket ekonomisk innebörd. De ökade kostnaderna skulle ävenledes bestridas från nyssnämnda förslagsanslag. Ökningen torde emellertid, enligt vad kontrollstyrelsen beräknat, komma att uppgå till allenast omkring 1,900 kronor, och synes fördenskull av denna anledning någon höjning av anslagets belopp åtminstone för närvarande icke vara erforderlig.

Sedan departementschefen uppläst ett inom finansdepartementet utarbetat förslag till förordning om ändrad lydelse av 6, 9, 11, 18, 19, 20, 25 och 30 §§ i förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning av socker, hemställde departementschefen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen antaga berörda förslag.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle proposition i ämnet avlätas av lydelse bilaga litt. . . . vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Stig Östergren.